

AGRO ASBESTVEILIG

ASBEST SANEREN MET LEVENDE HAVE IN DE STAL

Dit Praktijkblad is opgesteld door:

1. Inleiding	3
2. Leeg- en schoon opleveren voor aanvang sanering	4
3. Melkrobot en vee in de stal	6
4. Tien praktische tips voor asbestsanering met levende have in de stal	8

1. Inleiding

Bij de sanering van asbestdaken op stallen is het belangrijk dat u over een aantal zaken van te voren goed nadenkt. De werkzaamheden die bij een sanering horen, hebben immers invloed op de dagelijkse gang van zaken op uw bedrijf. Zo moet de stal van te voren leeg en schoon gemaakt worden, mag u tijdens het saneringsproces niet in de buurt van de stal komen en moeten dieren de stal uit.

Het saneren van een dak van een stal met levende have (dieren) en verplaatsbare objecten eronder is niet mogelijk. De asbestsaneerder is gebonden aan wettelijke voorschriften die bepalen dat de sanering alleen toegestaan is als de ruimte onder het te saneren dakoppervlak 'schoon is en vrij is van verplaatsbare objecten.' Dit betekent dat de dieren de stal uit moeten. De dieren kunnen alleen in de stal blijven als er onder de asbestplaten sprake is van een afgesloten situatie. Bijvoorbeeld door de aanwezigheid van isolatieplaten die het gehele dak aan de onderzijde afdekken en tijdens de saneringswerkzaamheden aanwezig blijven.

Bij pluimvee- en varkensstallen is de sanering in de meeste gevallen goed in te plannen tussen de verschillende rondes door. Dit geldt met name voor vleeskuikens en vleesvarkens. Het merendeel van deze brochure is daarom gericht op melkveehouders. De regels en tips uit dit praktijkblad gelden echter ook voor andere sectoren.

Let op: tijdens de sanering mag de eigenaar / gebruiker oftewel de veehouder niet binnen het afgezette gebied in de stal komen.

Het is erg belangrijk om vooraf met de saneerder af te spreken welke voorbereidingen er nodig zijn (schoonmaken, afdekken, objecten verwijderen, e.d.) en wie wat doet. Ga nog niet zelf aan de slag om te voorkomen dat u aan mogelijk besmette onderdelen komt! Er bestaat dan een kans dat er na het saneren niet goed gecontroleerd kan worden, waardoor het vrijgavebureau geen vrijgave kan geven, met alle kosten van dien.

2. Leeg- en schoon opleveren voor aanvang sanering

De asbestsaneerder eist vanwege de wet- en regelgeving een stal die leeg en schoon is voor aanvang van de sanering. Dit voorkomt dat eventuele vrijkomende asbestvezels tijdens de sanering onderliggende objecten besmetten. Bijvoorbeeld het strooisel van ligbedden waardoor al het strooisel als asbestverontreinigd materiaal afgevoerd moet worden. Ook moet de laborant bij de eindmeting goed kunnen inspecteren of er door de sanering geen asbestbesmetting heeft plaatsgevonden.

In principe moet alles wat verplaatsbaar is de stal uit en dus vooraf verwijderd zijn. Wanneer verwijderen om een of andere reden niet mogelijk is, moeten deze objecten worden afgedekt. Houd er rekening mee dat na saneren overal gecontroleerd moet kunnen worden, dus ook onder de objecten. Overleg daarom van te voren goed met uw saneerder.

Wat verstaan we onder leeg en schoon?

De ruimte onder het te saneren asbestdak moet leeg zijn. Leeg betekent in een rundveestal: geen dieren in de stal en geen voer in de voergang. Verder moeten zaagsel en/of houtkrullen uit de boxen verwijderd zijn, roosters mestvrij zijn en losse objecten verwijderd zijn.

Naast leeg moet de ruimte ook schoon zijn. Met schoon wordt verstaan dat alle losse deeltjes (stof, spinnewebben, stroresten, mestresten, zaagsel) verwijderd zijn. Dit moet goed en zorgvuldig uitgevoerd worden. Hoe schoner de ruimte voor de sanering, hoe groter de kans op een snelle vrijgave en hoe groter de kans dat er geen extra schoonmaakwerkzaamheden na de sanering (maar voor vrijgave) hoeven plaats te vinden. Dit bespaart uiteindelijk kosten.

Gordingen en spanten

Bij de eindbeoordeling door het vrijgavebureau zal ook naar de gordingen en spanten gekeken worden. Daarom is het van belang dat de saneerder bepaalt of ze schoon genoeg zijn, voor het vrijgavebureau ingeschakeld wordt. Als gordingen en spanten vuil zijn (denk aan spinrag), kunnen er bij saneren makkelijk asbestvezels in de vuiligheid blijven hangen. Dan moet er na sanering nog extra gestofzuigd worden door de saneerder.

Hooi- en stro-opslag op de eventuele hooizolder

Het is belangrijk te voorkomen dat de hooi- en stro-opslag verontreinigd raakt met asbestvezels tijdens de asbestsanering. In dat geval kan een groter asbestprobleem veroorzaakt worden met alle kosten van dien. Het verwijderen van hooi en stro uit de opslag is verreweg de beste optie. Overleg altijd vooraf met de saneerder over de beste aanpak.

Opruimen en schoonmaken rondom de stal

Naast de betreffende stal is het ook belangrijk om een strook van 5 meter rondom de te saneren stal leeg en schoon op te leveren. Hoge begroeiing zal gemaaid moeten worden.

Tip: Overleg altijd vooraf met de saneerder over de situatie (vooraf samen de situatie bekijken) en bepaal samen wat de beste schoonmaakstrategie is. Maak samen een 'schoonmaakplan'. En belangrijk: ga niet al op eigen houtje schoonmaken voor u met de saneerder overlegd hebt.

Afdekken met folie

In specifieke praktijksituaties waar goed leeg- en schoonmaken niet mogelijk is, of waar verdere verontreiniging voorkomen moet worden, is afdekken met folie een optie. Afdekken met folie gebeurt door de saneerder. De saneerder zal vooraf altijd de (schone) roosters afdekken en daar waar nodig ook de ligboxen en andere objecten afdekken met folie. Deze folie moet 'luchtdicht' aan het oppervlakte van het object of aan de bodem bevestigd zijn. Dat betekent dat er geen ruimte onder het folie zit waar asbestvezels in kunnen komen.

Na de sanering, maar vóór de eindmeting, verwijdert de saneerder deze folie en voert dit af als asbesthoudend afval. Degene die de eindmeting moet doen, moet de situatie zonder de folie kunnen beoordelen. De saneerder zal vaak ook in de vijf-meterstrook om het gebouw een folielaag leggen. Hier geldt dezelfde procedure. Het is daarom ook van belang dat om het gebouw heen een strook van vijf meter vrij is van losse objecten. De saneerder zal meestal tijdens de sanering foto's maken om aan te tonen dat er tijdens de sanering folie aanwezig was.

3. Melkrobot en vee in de stal

Wanneer er geen weidegang toegepast wordt, zijn er twee belangrijke knelpunten waar u rekening mee moet houden:

1. Onder het te saneren dak mag geen vee aanwezig zijn. Dit betekent in principe dat het vee naar buiten moet.
2. De melkrobot zal voor een tijdsperiode van minimaal 5 uur niet bereikbaar zijn voor de melkkoeien.

Sanering in meerdere fasen

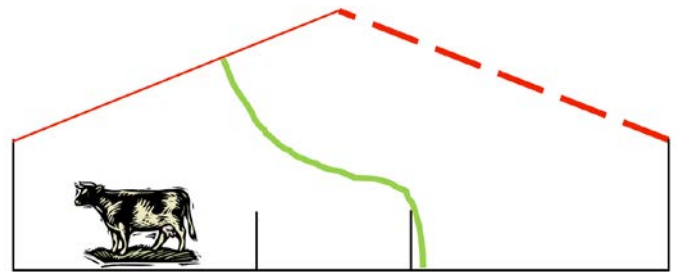
Een oplossing kan zijn om de sanering in meerdere fasen uit te laten voeren en voor elke fase een aparte eindmeting te doen. Dit is afhankelijk van de praktijksituatie, en niet altijd mogelijk. Vraag de saneerder om dit te beoordelen.

Het aantal fasen is mede afhankelijk van de praktijksituatie en het te saneren oppervlak. Uitvoeren van de sanering in meerdere fasen betekent ook dat voor elke fase een extra vrijgave uitgevoerd moet worden. Houd rekening met bijkomende kosten.

Vijfmetergrens

Er dient een vijfmetergrens gehanteerd worden tussen het gesaneerde gedeelte en het nog te saneren gedeelte. Dit is in de praktijk vaak een knelpunt. Meestal wordt uitgegaan van het midden van de stal, waardoor de voergang geheel schoon moet blijven en de koeien aan het voerhek niet bij het ruwvoer kunnen. Het is heel belangrijk dat er geen asbest(vezels) op het vee of op of in de roosters

terecht kunnen komen! De stal kan in dat geval niet vrijgegeven worden. De vijfmetergrens is niet nodig als er een afscheiding gemaakt wordt met folie. Dit kan door een strook folie onder het midden van het dak aan te brengen (zie tekening). Omdat er geen onderdruk is, hoeft de folie alleen maar de resten tegen te houden.

Afscheiding met folie vanaf het dak.

Na vrijgave van het gesaneerde deel kunnen de koeien verplaatst worden en het tweede gedeelte gereinigd worden van mest/voer/stro. Daarna kan de folie geplaatst worden en vervolgens het tweede gedeelte gesaneerd worden.

Tip: Let op dat ventilatie van de ruimte met flinke volumes (bijvoorbeeld bij varkens) wordt uitgezet of dat er natuurlijk wordt geventileerd, omdat de folie anders wegtrekt.

Melkrobot

Tijdens het saneren is de melkrobot minimaal 5 uur niet bereikbaar. Overleg daarom van tevoren met de saneerder hoe de melkrobot zo snel mogelijk weer te gebruiken is. De ruimte boven de melkrobot kan of als eerste of als laatste gedeelte van een fase gesaneerd worden. Daarnaast is het een optie om voor dit melkrobotgedeelte meer mankracht van saneerders en bijvoorbeeld een extra verreiker in te zetten. Dan kan er meer werk gedaan worden in kortere tijd. Bespreek met de saneerder wat de kosten hiervan zijn.

Tip: Houd er ook rekening mee dat het gedeelte waar het vee staat niet van tevoren schoongemaakt kan worden. Denk hierbij aan voer bij het voerhek en het schoon opleveren en afdekken van de ligboxen. Dit zijn handelingen tussen het saneren door, die tijd kosten.

4. Tien praktische tips voor asbestsanering met levende have in de stal

- 1 Stel samen met het asbestverwijderingsbedrijf vooraf een werkplan/schoonmaakplan op.
- 2 Lever de stal leeg en schoon op en dek zelf niets af. Dit doet de saneerder (op roosters en deels op de ligboxen).
- 3 Ruim het erf rondom de te saneren stal op tijd op. Minimaal 5 meter van de gevel moet het erf schoon en leeg zijn.
- 4 Tijdens de sanering mogen anderen (inclusief de veehouder, zijn familie en eventueel personeel) niet in het afgezette gebied komen. Verwijder of verplaats gereedschap en andere spullen dus vooraf, als u deze verwacht nodig te hebben. Realiseer u ook dat uzelf niet bij de meterkast kunt komen tijdens de sanering als deze zich in het afgesloten gebied bevindt. Dit geldt uiteraard ook voor de overige elektrische apparatuur.
- 5 Let bij de planning op slecht weer. Eventueel moet de sanering dan uitgesteld worden.
- 6 Voorkom waar mogelijk waterschade aan elektrische apparatuur. Bespreek met de uitvoerder en/of de verzekeringsagent in hoeverre de eventuele waterschade gedekt is.
- 7 "Oefen" vooraf met de koeien het verplaatsen in uw stal of het tijdelijk verplaatsen naar buiten, als de koeien dit niet gewend zijn. Dit kan veel gedoe voorkomen.
- 8 Realiseer u dat u voor de sanering veel meer voorbereiding en tijd nodig hebt als er vee in de stal aanwezig is. De extra tijd gaat bijvoorbeeld zitten in het opruimen van de stal en het verplaatsen van vee. Houd hiermee rekening in de planning.
- 9 Laat bij gebruik van een melkrobot de hoogproductieve koeien tot het laatste moment melken. Ga al twee dagen vooraf voorsorteren.
- 10 Ga bij sanering met levende have met een goed vertrouwd saneringsbedrijf aan de slag dat ook ervaring heeft met dit soort situaties in de agrarische sector. Vraag eventueel om referenties.

KIJK VOOR MEER INFORMATIE: WWW.AGROASBESTVEILIG.NL

Disclaimer:

Bovenstaande beschrijving geeft een interpretatie van de belangrijkste wettelijke voorschriften.

In alle gevallen zijn de wettelijke voorschriften leidend.

Aan deze interpretatie kunnen geen rechten ontleend worden.